

MODUL DE FUNCȚIONARE A INSTITUȚIILOR DE ÎNVĂȚĂMÎNT SUPERIOR DE STAT ÎN CONDIȚII DE AUTONOMIE FINANCIARĂ

Autor: Natalia CALIN

Universitatea Tehnică a Moldovei

Abstract: *Autonomia financiară este libertatea universității de asigurare a veniturilor și de alocare a resurselor financiare, stabilirea taxelor de studii, taxelor de cazare în cămine, taxelor la prestări servicii, de finanțare și cofinanțare a cercetărilor universitare, de utilizare și depozitare a resurselor financiare, utilizând proceduri proprii pentru gestiunea eficientă a lor.*

Cuvinte cheie: *autonomia, analiză, venituri, taxe, finanțare, resurse, mijloace, costuri, alocare, taxe, bugetul de stat, servicii, autogestiona.*

De pe 1 ianuarie 2013, universitățile din Moldova au trecut la autogestione. Potrivit noului regulament, instituțiile de învățământ superior de stat își pot cheltui banii proprii, dar și cei alocați din buget, după bunul plac.

Documentul privind autonomia financiară a universităților a fost aprobat de Guvern în decembrie 2012. Autorii proiectului au propus ca mecanismul să fie testat timp de doi ani. În aceasta perioadă, se va simula formula de alocare a mijloacelor bănești per student, în funcție de specializare, durata studiilor și alți factori. Acest calcul va permite acoperirea costurilor de studii pentru fiecare student în parte.

De asemenea, regulamentul mai prevede că atât banii alocați de la bugetul de stat, cât și cei acumulați din plata taxelor de studii, arendă sau sponsorizări, sunt depuși pe un cont bancar. Astfel, instituția de învățământ superior de stat își planifică independent cheltuielile.

Activitatea financiară a universităților este monitorizată de un Consiliu de Dezvoltare Instituțională și o Comisie de Etică. Sub incidența proiectului au căzut 16 universități de stat. Excepție fac instituțiile subordonate Ministerului Afacerilor Interne, Ministerului Apărării și Institutului de Științe ale Educației. [1]

Nr. d/o	Instituția de învățământ
1.	Universitatea de Stat din Moldova
2.	Universitatea Tehnică a Moldovei
3.	Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă” din Chișinău
4.	Universitatea Agrară de Stat din Moldova
5.	Universitatea de Stat de Medicină și Farmacie „Nicolae Testemițanu”
6.	Universitatea de Stat de Educație Fizică și Sport
7.	Universitatea de Stat din Tiraspol
8.	Universitatea de Stat „A.Russo” din Bălți
9.	Universitatea de Stat „B.P.Hasdeu” din Cahul
10.	Universitatea de Stat din Comrat
11.	Universitatea de Stat din Taraclia
12.	Academia de Studii Economice din Moldova
13.	Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice
14.	Institutul de Relații Internaționale din Moldova
15.	Universitatea Academiei de Științe a Moldovei
16.	Academia de Administrare Publică

Autonomia financiară este libertatea universității de asigurare a veniturilor și de alocare a resurselor financiare, stabilirea taxelor de studii, taxelor de cazare în cămine, taxelor la prestări servicii, de finanțare și cofinanțare a cercetărilor universitare, de utilizare și depozitare a resurselor financiare, utilizând proceduri proprii pentru gestiunea eficientă a lor. [2]

Autonomia universitară vizează domeniile conducerii, structurării și funcționării instituției, activității didactice și de cercetare științifică, administrării și finanțării și se realizează, în principal, prin:

- a) organizarea, desfășurarea și perfecționarea procesului de învățământ și de cercetare științifică;
- b) stabilirea specialităților;
- c) elaborarea planurilor de studii și a programelor analitice în conformitate cu standardele educaționale de stat;
- d) organizarea admiterii candidaților la studii, ținând cont de criteriile specifice profilului instituției de învățământ superior;
- e) selectarea și promovarea personalului didactic, științifico-didactic și științific, precum și a celorlalte categorii de personal din instituția de învățământ;
- f) stabilirea criteriilor de evaluare a activității didactice și de cercetare științifică;
- g) acordarea titlurilor didactice;
- h) eligibilitatea tuturor organelor de conducere, prin vot secret;
- i) rezolvarea problemelor sociale ale studenților și personalului;
- j) asigurarea ordinii și disciplinei în spațiul universitar;
- k) găsirea surselor suplimentare de venituri;
- l) stabilirea relațiilor de colaborare cu diverse instituții de învățământ și științifice, centre și organizații din țară și din străinătate.

Alocațiile transferate de la bugetul de stat pentru programele de studii oferite conform Planului de pregătire a cadrelor de specialitate și activități de cercetare științifică reprezintă una din sursele de venituri ale Instituției. Autonomia financiară ca parte componentă a autonomiei universitare, inclusiv ce constă în dreptul Instituției de a-și organiza activitatea independent și a se autogestiona financiar, de a-și exercita activitatea fără nici un fel de ingerințe ideologice, politice sau religioase, de a-și asuma un ansamblu de competențe și obligații în concordanță cu opțiunile și orientările strategice naționale ale dezvoltării învățământului superior, postuniversitar și a sectorului de cercetare, dezvoltare și inovare, stabilite prin lege și documente de politici. [3]

Devizul Instituției privind veniturile și cheltuielile se elaborează anual, în baza surselor prognozate de venituri și cheltuieli cu respectarea obligatorie a echilibrului acestora iar proiectul bugetului anual al Instituției se discută la comisia pentru dialog social “angajator-salariați” și se aprobă de către Senatul Instituției. Raportul privind executarea bugetului anual se prezintă Senatului de către rector în trimestrul I al anului calendaristic următor. [5]

Autonomia financiară se realizează potrivit legii și responsabilității publice, având la bază următoarele surse de venituri: [4]

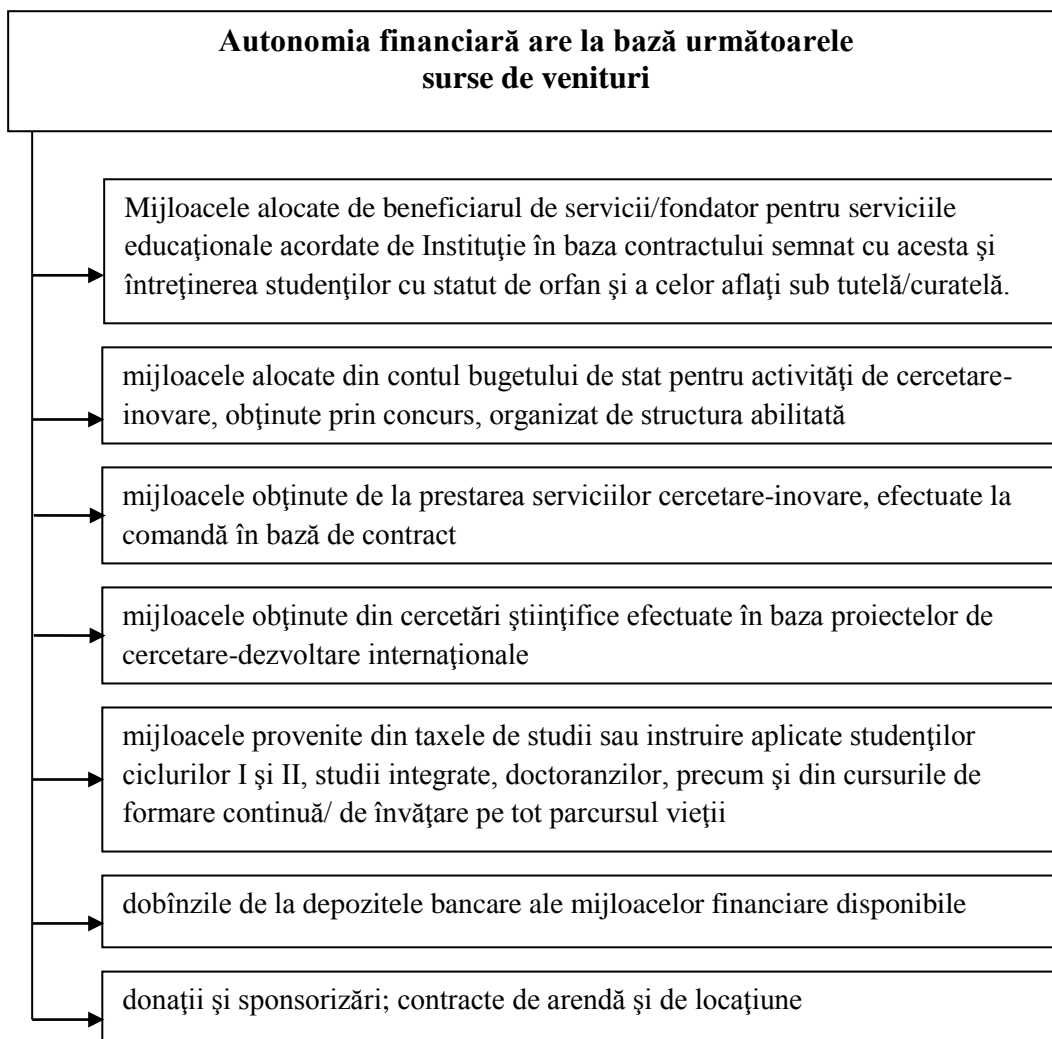

Fig 1. Sursele de venituri ale autonomiei financiare

Instituțiile de învățământ pot beneficia și de alte surse de finanțare, și anume:

- ✚ venituri provenite din prestarea contra plată a unor servicii educaționale, precum și din activitatea de cercetare și de transfer tehnologic;
- ✚ venituri provenite din comercializarea articolelor confecționate în procesul de studii (în gospodăria didactice, ateliere experimentale etc.), precum și din darea în locațiune/arendă a spațiilor, echipamentelor, terenurilor și a altor bunuri proprietate publică sau privată;
- ✚ granturi, sponsorizări și donații;
- ✚ alte surse legale.

Finanțarea bugetară a învățământului se face prin patru modalități:

- finanțare-standard: cost standard per copil/elev/student și coeficient de ajustare;
- finanțare compensatorie: pentru copiii cu cerințe educaționale speciale, copiii cu aptitudini deosebite – prin programe experimentale sau alternative și programe de susținere a performanței;
- finanțare complementară: pentru modernizarea bazei materiale și didactice, pentru subvenționarea alimentației, pentru transport școlar și cazare;
- finanțare prin concurs pe bază de proiecte. [6]

În învățământul superior managementul se realizează pe două niveluri: la nivel național – de către Ministerul Educației și la nivel instituțional – de către structurile de conducere și administrative ale instituțiilor de învățământ superior. Sistemul universitar funcționează în baza *mecanismelor centralizate de gestionare financiară* cu nu ia în seamă criteriile de performanță în procesul de alocare mijloacelor bugetare.

Procedura de planificare a finanțării învățământului superior are loc în felul următor: Ministerul Finanțelor stabilește limita de cheltuieli pentru un an financiar după care Ministerul care are universități în gestiune distribuie limita pe instituțiile din subordine. Instituțiile de învățământ distribuie alocațiile bugetare

pe articole de cheltuieli, iar Ministerul Finanțelor totalizează informația la nivel de autoritate. Instituțiile de învățământ fac propuneri pentru volumul veniturilor din mijloace speciale după care proiectul perfectat este prezentat la Ministerul de resort, Ministerul Finanțelor, iar apoi este aprobat de Guvern și Parlament. În baza bugetului aprobat, instituțiile de învățământ elaborează planul anual de cheltuieli, cu prevederi specifice pentru fiecare lună a anului. Orice deviere de la planul de cheltuieli trebuie să fie discutată și aprobată de Ministerul de resort și de Ministerul Finanțelor. Doar în baza aprobării Ministerului Finanțelor, Trezoreria eliberează resursele solicitate. Această modalitate de gestionare a resurselor financiare este destul de anevoioasă, pentru că în gestionarea unor instituții mari cu activități diverse și multiple este dificil de prevăzut toate aspectele care pot apărea pe parcursul anului. [7]

Modalitatea de *calcul a resurselor financiare alocate instituțiilor de învățământ reiese din cheltuielile anului precedent*. Nu există o formulă în baza căreia s-ar estima costul unui student. Sistemul universitar nu operează cu noțiunea de student echivalent și coeficienți de echivalare pe forme de învățământ. Noțiunea de student echivalent a fost introdusă în sistemele universitare din lume pentru a exprima în termeni matematici, faptul că procesul de pregătire universitară a unui student necesită costuri diferite, în funcție de forma de învățământ la care este înscris acesta, iar coeficienții sunt diferiți în dependență de domeniu de pregătire profesională (ex. Pregătirea unui specialist socio-uman – 1 coeficient de cost, pregătirea unui specialist tehnic – 1,75 coeficient de cost). În RM alocațiile sunt calculate reieșind din necesitatea de remunerare a resurselor umane, achitarea utilităților, achitarea burselor și altor cheltuieli strict necesare pentru menținerea funcționalității sistemului educațional. Nu se ține cont de particularitățile de pregătire la diferite facultăți. [8,9]

Managementul învățământului superior se axează pe următoarele principii:

- a) principiul autonomiei universitare și libertății academice;
- b) principiul responsabilității publice;
- c) principiul conducerii strategice;
- d) principiul gestionării eficiente și transparente.

Bibliografie

1. Codul Educațional al Republicii Moldova Chișinău, 17 iulie 2014. Nr. 152.
2. HOTĂRÎRE Nr. 983 din 22.12.2012 cu privire la modul de funcționare a instituțiilor de învățământ superior de stat în condiții de autonomie financiară
3. Document realizat cu suportul Agenției Statelor Unite pentru Dezvoltare Internațională (USAID) în cadrul Proiectului de Susținere a Autorităților Locale din Moldova., Manual privind Gestionarea patrimoniului public la nivel local. (LGSP).
4. LIPCEANU, S., Educație vocațională la răscruce: o analiză a deciziilor de politici în sistemul învățământului mediu de specialitate, IDIS Viitorul, 2010.
5. MANOLE, T., Finanțe publice locale. Teorie și aplicații, Chisinau, 2000.
6. Raport Anual al Administrației Universității Tehnice a Moldovei: activitatea colectivului universității pe anul 2012 în domeniile instructiv-educativ, cercetare și consolidare a bazei tehnico-materiale, UTM, 2012.
7. STOICA, V., Drept civil. Drepturile reale principale, vol.1, Editura Humanitas, București, 2004.
8. Proiect: Propunerea de Politică Publică inițiată de Ministerul Educației: Dezvoltarea capacităților manageriale ale universităților prin extinderea autonomiei universitare.
9. <http://www.contabilsef.md/libview.php?l=ro&idc=347&id=2794> accesat la data 18.10.2014.